

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки
на дисертаційну роботу **Островершенко Анни Петрівни** на тему
«**Формування цифрової компетентності здобувачів фахової передвищої
освіти**», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження беззаперечна, оскільки у сучасному світі цифрова трансформація охопила всі сфери суспільного життя, висуваючи нові вимоги до підготовки фахівців. Дисертаційне дослідження А. П. Островершенко є своєчасним і надзвичайно актуальним, оскільки фахова передвища освіта (ЗФПО) виконує роль перехідної ланки між загальною середньою та вищою освітою, поєднуючи базову академічну підготовку з формуванням професійних умінь. Стрімке оновлення цифрових технологій, трансформація ринку праці, перехід до змішаних і дистанційних форматів навчання, а також виклики воєнного часу вимагають від здобувачів освіти високого рівня автономності, гнучкості та цифрової готовності.

Проблема низького рівня цифрової компетентності у ЗФПО є суттєвою педагогічною проблемою комплексного характеру. Автор слушно зазначає, що сучасні реалії вимагають переходу від фрагментарного застосування цифрових інструментів до побудови повноцінної цифрової інфраструктури. Таким чином, тема дослідження органічно вписується у стратегічні напрями розвитку вітчизняної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Методологічний апарат дослідження вибудовано грамотно. Обґрунтованість результатів забезпечується використанням комплексу взаємодоповнювальних підходів: системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та цифрово-інтегрованого. Дисертанткою проведено масштабний констатувальний, формувальний і контрольний етапи психолого-педагогічного експерименту, що дозволило зібрати репрезентативний масив даних. Для перевірки когнітивно-операційного компонента використовувалися тестові та практичні завдання, що моделювали типові ситуації цифрової взаємодії. Достовірність результатів підтверджена методами математичної

статистики та кореляційного аналізу, що доводить системний характер цифрової компетентності.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження не викликає сумнівів, здобувачкою визначено й розкрито зміст, структуру, критерії та показники сформованості цифрової компетентності, що враховують специфіку ЗФПО та сучасного ринку праці; розроблено авторську модель формування цифрової компетентності, що складається з шести взаємопов'язаних блоків (цільового, теоретико-методологічного, змістово-компонентного, операційно-діяльнісного, психолого-педагогічних умов та результативного); виокремлено п'ять типових профілів студентів за рівнем цифрової компетентності («Компетентні та вмотивовані», «Знають, але не хочуть», «Хочуть, але не вміють», «Етичні, але обережні» та «Пасивні й фрагментарні»).

Окрім цього, удосконалено діагностичний інструментарій для визначення рівня сформованості цифрової компетентності в умовах цифрової трансформації освіти.

Практична цінність роботи полягає у створенні цілісної системи інтерактивних завдань (інформаційно-практичних, аналітико-критичних тощо) та методичних рекомендацій для викладачів. Значущим є те, що методична розробка авторки «Інтерактивні технології у викладанні фахових дисциплін» здобула III місце у Всеукраїнському конкурсі «Педагогічний Оскар».

Впровадження результатів є вражаючим: матеріали інтегровані в освітній процес понад шести провідних коледжів України, зокрема Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, ВСП «Оптико-механічний фаховий коледж КНУ імені Тараса Шевченка», ВСП «Київський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ» та ін..

Оцінка змісту дисертації.

Текст дисертації викладено логічно та послідовно. У першому розділі здійснено глибокий теоретичний аналіз проблеми, чітко розмежовано поняття «цифрова грамотність» та «цифрова компетентність». У другому розділі представлено емпіричне дослідження, де детально проаналізовано стан сформованості цифрової компетентності та виявлено, що найбільш чисельною є група студентів типу «Хочуть, але не вміють» ($\approx 24\%$), які мають високу

мотивацію, але низькі когнітивно-операційні вміння. У третьому розділі розкрито специфіку реалізації авторської моделі та системи інтерактивних завдань, доведено ефективність запропонованих педагогічних умов.

Дискусійні положення та зауваження.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу А. П. Островершенка, її наукове та практичне значення, вважаємо за доцільне висловити низку зауважень і побажань, які можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту:

1. Як зазначає сама авторка, формувальний етап тривав лише один семестр, що обмежує можливість фіксації довготривалих змін та стабільності набутих цифрових практик у віддаленій перспективі. Виникає питання: чи планує дисертантка проводити лонгітюдні дослідження для підтвердження стійкості сформованої компетентності на випускних курсах?

2. Значна частина практичного матеріалу та інтерактивних завдань орієнтована на майбутніх фахівців зі спеціальності «Підприємництво та торгівля». Хоча в роботі задекларовано, що розроблена модель може бути адаптована до різних спеціальностей ЗФПО, хотілося б почути від авторки конкретні приклади адаптації системи завдань для здобувачів, наприклад, технічних або суто гуманітарних профілів.

3. У тексті згадується, що експериментальне навчання відбувалося у змішаному форматі, що могло вплинути на динаміку залученості та швидкість опанування інструментів. Було б доцільно більш детально розмежувати, які саме компоненти цифрової компетентності краще формувалися під час аудиторної роботи, а які — під час асинхронного дистанційного навчання (наприклад, у середовищі Microsoft Teams).

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер, не знижують теоретичної та практичної цінності отриманих результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації

Загальний висновок

Дисертаційна робота Островершенка Анни Петрівни «Формування цифрової компетентності здобувачів фахової передвищої освіти» є кваліфікаційною науковою працею, логічно завершеною, самостійно виконаною і заслуговує на позитивну оцінку. Представлена робота відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення

разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової освіти про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України №40 від 12.01.2017 р., а її автор, Островершенко Анна Петрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань Освіта /Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри педагогіки
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

